

Inhoudsopgave :

34e COMECON-VERGADERING : SOMBER ECONOMISCH PERSPECTIEF blz. 1

GRENSOVERSCHRIJDENDE MINDERHEIDSPROBLEMEN VAN JOEGOSLAVIË blz. 3

HONGARIJE / BERECH OVER HET WEGBLIJVEN VAN CP-EN IN PARIJS blz. 11

34e COMECON-VERGADERING : SOMBER ECONOMISCH PERSPECTIEF

Van 17 t/m 19 juni vond in Praag de 34e zitting plaats van het Executief Comité van de Raad voor Wederzijdse Economische Hulp (Comecon) *), bijgewoond door regeringsleiders uit Oost-Europa, alsmede Mongolië, Cuba en Vietnam **). De teneur van de redevoeringen alsmede het slotcommuniqué reflecteerden de ernst van de economische problemen waarvoor de socialistische landen zich geplaatst zien.

Sowjet-premier sprak uitvoerig over de gevolgen van economische sancties van de zijde van het Westen tegen de Comecon-landen. Verwijzend naar de Amerikaanse handelsembargo's tegen de Sowjet-Unie (tengevolge van de Sowjetinterventie in Afghanistan), zei dat deze tot "enkele tijdelijke problemen" voor de Sowjeteconomie zouden leiden. De "socialistische landen" zullen echter niet wijken voor "pressie en economische dictaten" en zullen zich door niets ervan laten weerhouden "hun economische plannen te vervullen, al plaatsen de Amerikanen alle producten op de verboden lijst", aldus de Sowjet-premier. Hij noemde het wel noodzakelijk dat de Oosteuropese landen zich beraden over de politieke risico's van economische betrekkingen met het Westen : "Wij moeten de les trekken die zich aan ons opdringt, zowel ten aanzien van onze nationale plannen, als ten aanzien van onze toekomstige handelsrelaties met de buitenwereld".

Over de toekomst van de Sowjet-olieleveranties aan de Comecon-partners, zei , dat de Sowjet-Unie in het komende vijfjarenplan (1981-1985) in totaal 400 miljoen ton zal leveren. Ten opzichte van het vorige vijfjarenplan een verhoging van 10%.

Met betrekking tot andere grondstoffen blijkt de situatie minder rooskleurig. De Sowjet-minister voor Planning, , waarschuwde ervoor dat de Comecon-landen wegens toenemende winningsproblemen met een dalende aanvoer rekening moeten houden. Hij bepleitte een doelmatiger gebruik

*) Comecon : het economisch samenwerkingsverband van de "socialistische" landen.

**) Als waarnemers waren aanwezig : Joegoslavië, Angola, Afghanistan, Zuid-Jemen, Laos, Mozambique en Ethiopië.

van de grondstoffen, versnelling van het kernenergieprogramma (in 1990 moet kernenergie 1/4 van de Comecon-energiebehoefte dekken) en toepassing van de nieuwste besparingstechnieken. Om deze doeleinden te bereiken werden verschillende samenwerkingsovereenkomsten bekrachtigd, zowel op het gebied van de informatica als m.b.t. gezamenlijke investeringen in de energiesector en de productie van ontginningsmateriaal. Zo zal Tsjechoslowakije aan de Sowjet-Unie onderdelen van kernenergiecentrales gaan leveren.

Over de multinationale coördinatie van de vijfjarenplannen werden geen nadere bijzonderheden bekend gemaakt. Wel werd besloten dat de Europese Comecon-partners Cuba, Vietnam en Mongolië verder zullen ondersteunen.

De genomen beslissingen in Praag houden een officiële bevestiging in van de economische problemen in de socialistische landen. Voor het eerst wordt door de Sowjet-Unie ingegaan op de economische gevolgen van de kwestie-Afghanistan.

Met de Sowjet-toezegging betreffende de olieleveranties is de onzekerheid bij de Comecon-partners hierover gedeeltelijk weggenomen. Gedeeltelijk, omdat de stijgende Comecon-behoeften en de ongunstige productie-energiekostenverhouding (de hoeveelheid gebruikte energie per eenheid product steekt in vgl. met het Westen ongunstig af) deze landen ertoe zullen dwingen op de wereldmarkt (tegen harde valuta) aankopen te doen. De impliciete waarschuwing van m.b.t. de toekomstige oriëntatie van de buitenlandse handel (een zich onafhankelijker opstellen van het Westen) zal niet in dank aanvaard zijn. In het slotcommuniqué wordt hierover dan ook niet gesproken.

Het verlenen van de waarnemer-status aan Afghanistan is een onverdeeld Sowjet-succes. Enerzijds wordt Afghanistan nauwer aan de socialistische statengemeenschap gebonden (eventueel in de toekomst resulterend in een volwaardig lidmaatschap). Anderzijds is de Sowjet-Unie erin geslaagd bestaande bezwaren bij Comecon-partners (zoals Roemenië's afwijzing van de Sowjetinterventie en de latente weerstanden bij sommige kleine Oost-europese landen, zoals Polen en Hongarije, de Comecon met economisch zwakke landen uit te breiden) te overwinnen, dan wel tijdelijk (met de belofte van extra-olieleveranties?) opzij te zetten.

GRENDOVERSCHRIJDENDE MINDERHEIDSPROBLEMEN VAN JOEGOSLAVIË

Naast allerlei andere tegenstellingen kent Joegoslavië ook zijn eigen Noord-Zuid kloof. In het zuiden gelegen republieken als Bosnië-Herzegovina, Montenegro, Macedonië en de autonome provincie Kosovo liggen namelijk qua economische ontwikkeling ver achter bij de noordelijke landstreken. Zo is het hoofdelijk inkomen in de provincie Kosovo zesmaal lager dan in de welvarende republiek Slovenië en kent het noorden het fenomeen van "gastarbeiders", die uit het zuiden des lands zijn aangekomen. Het schrijnende welvaartsverschil wordt nog in de hand gewerkt door de grotere bevolkingsgroei in het zuiden en krijgt een extra lading omdat bepaalde nationaliteiten in dat gebied zich bijzonder achtergesteld weten. Hierin schuilen ook internationale risico's doordat sommige van die nationaliteiten, m.n. de Moslems, Albanen en Macedoniërs, nauwe bindingen hebben tot over de Joegoslavische grenzen.

In SBP-Periodiek nr. 67 werd al gewezen op het probleem van de vooral in Bosnië-Herzegovina woonachtige Moslems, die in 1971 door Belgrado werden erkend als aparte nationaliteit om een soort tegenwicht te vormen tegen de in die deelrepubliek rivaliserende Serven en Kroaten. Toen werd reeds aangegeven dat deze beslissing zich tegen de Joegoslavische leiding dreigt te keren nu het algehele Moslem-reveil ook in Joegoslavië een zekere weerklank krijgt en de Moslems in Bosnië-Herzegovina bij de eerstvolgende volkstelling in 1981 een meerderheidspositie voor zich lijken te gaan opeisen. Dat is uiteraard een delicate ontwikkeling voor de vitale betrekkingen van Joegoslavië met de moslemstaten onder de olie-producerende en niet-gebonden landen.

Speciale aandacht verdienen echter de Albanese en Macedonische minderheden, omdat deze bevolkingsgroepen zich steeds weer aandienen als een bron van spanningen met de buurlanden Albanië en Bulgarije.

DE ALBANEZEN

Bij de laatste volkstelling in Joegoslavië in 1971 bleken ruim 1,3 miljoen van de meer dan 20 miljoen inwoners zich als Albanen te beschouwen, welk aantal thans op 1,5 miljoen wordt geschat, waarvan 1 miljoen in de autonome provincie Kosovo, 280.000 in de republiek Macedonië en 40.000 in Montenegro. Zij wonen voornamelijk aan de grens met het buur-

land Albanië, dat in totaal zo'n 2,5 miljoen inwoners telt. Deze verdeling van de Albanese natie heeft steeds weer geleid tot spanningen tussen zowel de twee buurlanden als tussen de verschillende ethnische minderheden in Joegoslavië zelf.

Het Albanese vraagstuk speelt vooral in de provincie Kosovo, waar de Albanese bijna driekwart van de bevolking uitmaken. Waarschijnlijk gedreven door de "Groot Albanese gedachte" waren dezen aan het eind van de Tweede Wereldoorlog tegen 's partizanen in opstand gekomen in een situatie, waarin het Albanese moederland maar weinig voor hen kon doen. Pas na de uitstoting van Joegoslavië uit het Kominform in 1948 zagen de toen nog Moskou-getrouwe leiders in Tirana de kans schoon het regelrecht op te nemen voor hun volksgenoten in het titoïstisch Joegoslavië. Dat bracht Belgrado er weer toe de toch al als vijfde kolonne beschouwde Albanese minderheid nog harder te onderdrukken. De numeriek veel kleinere Servische en Montenegrijnse bevolkingsgroep kreeg alle belangrijke functies in Kosovo, dat ook al administratief aan de Servisch deelrepubliek was ondergeschikt en door de Serven van ouds als hun eigenlijk stamland wordt beschouwd. Geheime dienstchef trachtte door pure terreur het "Albanese probleem" verder tot een oplossing te brengen.

Pas na de val van in 1966 ontstond in Joegoslavië een liberaler klimaat, waarin de Albanese steeds luider hun rechten konden gaan opeisen. Aan die roep is tenslotte in aanmerkelijke mate gehoor gegeven zij het niet zonder strubbelingen. In 1968 werd in een aantal amendementen op de Joegoslavische grondwet grotere zelfstandigheid voor Kosovo gegarandeerd en werd het Albanese met andere talen in de federatie gelijkgesteld. In 1969 kreeg Kosovo haar eigen Albanese universiteit, die mocht gaan samenwerken met de universiteit van Tirana, waarmee kort tevoren weer culturele contacten waren toegestaan. In 1970 gaf het Joegoslavische partijpresidium meer inhoud aan de autonomie van de provincie Kosovo en formuleerde het de federale verplichting om daadwerkelijk dit achtergebleven gebied bij zijn ontwikkeling te helpen *). Ondertussen verdrongen uiteraard tot groot ongenoegen van de Servische deelrepubliek de Albanese langzaam maar zeker

*) Deze interne ontwikkelingshulp is overigens tot op de dag van vandaag sterk omstreden, omdat het rijke noorden m.n. Kosovo als een bodemloze put beschouwt en liever elders investeert. Elke republiek en autonome provincie moet jaarlijks 2,9% van het BNP afdragen aan het federale ontwikkelingsfonds, waarvan Kosovo recht heeft op 37% in de vorm van een lening, die een looptijd heeft van 17 jaar, terwijl de overige begunstigden, nl. Bosnië-Herzegovina Macedonië en Montenegro al na 3 jaar moeten terugbetalen.

de ongewenste Serven en Montenegrijnen uit hun leidende posities in de provincie. Laatstgenoemden zouden Kosovo in toenemende mate hebben verlaten omdat zij zich daar gediscrimineerd en zelfs bedreigd zouden voelen, hoewel de nieuwe leiders van Albanese huize een voorzichtige middenkoers lijken te willen aanhouden.

Heel deze ontwikkeling was natuurlijk ook van invloed op de verhouding van Joegoslavië met het buurland Albanië. Deze relatie had toch al een wijziging ondergaan toen Albanië begin van de jaren zestig voor Peking had gekozen en zodoende de vrees voor een mogelijke Sowjetinterventie met Joegoslavië was gaan delen. Vooral na de Warschau-Pact-inval in Tsjechoslowakije in 1968 groeide de wederzijdse bereidheid tot een gelimiteerde samenwerking op wetenschappelijk, cultureel en handelsgebied, wat in 1971 zelfs resulteerde in de uitwisseling van ambassadeurs. Die bereidheid lijkt aan de kant van Albanië slechts te zijn toegenomen sinds het zich na de breuk met Peking in 1976 internationaal nog verder geïsoleerd zag.

Op dit moment lijkt geen van beide landen erbij gebaat de Albanese kwestie op de spits te drijven of tegen de ander uit te spelen. Dat komt dan voornamelijk door de gemeenschappelijk ervaren dreiging van de zijde van de Sowjet-Unie. Recent werd dat nog eens onderstreept door een opmerkelijke uitspraak van Tirana kort na de Sowjetinterventie in Afghanistan, die zo ominieus samenviel met de dodelijke ziekte van . Albanië liet toen namelijk weten dat het schouder aan schouder met "de Joegoslavische volkeren" zou strijden in geval van agressie. Ondanks hun nationale tegenstellingen en ideologische geschillen, die bijv. een herstel der partijbetrekkingen vooralsnog onmogelijk maken, lijken de twee landen er slechts op uit hun verbeterde relatie te consolideren.

Dat alles hoeft echter nog niet te betekenen dat de Albanese bevolkingsgroep in Joegoslavië met deze situatie genoeg neemt. Want hoewel de Albanezen in de Joegoslavische federatie er in allerlei opzichten duidelijk beter aan toe zijn dan hun stamverwanten in het zuidelijk buurland, blijken sommigen van hen nog steeds te worden aangetrokken door de idee van aansluiting bij die nationale eenheidsstaat. Zo moesten in 1976 in Kosovo negentien Albanezen terecht staan, omdat zij volgens de autori-

teiten vanuit de "Groot Albanese gedachte" streefden naar een "nationaal bevrijdingsfront van Kosovo" en daartoe zelfs "contacten in het buitenland" hadden gelegd. En nog onlangs werd een soortgelijk proces tegen een vijftigtal Albanezen aangekondigd (van wie er inmiddels begin juni acht zijn veroordeeld). Het moet gezegd dat Tirana deze Groot-Albanese beweging in de kaart speelt met haar voortgaande propaganda-fraseologie over Joegoslavische onderdrukking van de Albanese minderheid. Maar of die beweging verder voet zal krijgen in Joegoslavië zal toch vooral afhangen van het vermogen van de nieuwe leiding in Belgrado tot voortzetting van het onder ingezette beleid om de rivaliteit tussen de diverse nationaliteiten te apaiseren en de achterstelling van arme gebied als Kosovo verder ongedaan te maken.

DE MACEDONIËRS

De meest zuidelijk gelegen republiek Macedonië heeft al vanaf het ontstaan van de socialistische staat Joegoslavië conflictstof opgeleverd, die eveneens samenhangt met de verdeling van een natie. Aanvankelijk speelde het geschil zich af tussen de drie staten waarover het oude Macedonië was verdeeld nl. Griekenland, Bulgarije en Joegoslavië, maar in het meer recente verleden spitste het zich vooral toe tussen de twee laatstgenoemde landen.

De Macedonische kwestie werd actueel toen Bulgarije bij de vrede van San Stefano in 1878 heel Macedonië kreeg toegewezen. Op het congres van Berlijn, ook in 1878 werden grote stukken van Macedonië weer van Bulgarije afgenomen en tijdens de Balkanoorlogen van 1912-1913 poogde Bulgarije tevergeefs deze delen terug te veroveren.

Tijdens de 2e Wereldoorlog ontstond een complexe situatie. Bulgarije dat aan de kant van de Duitsers streed bezette een deel van het Joegoslavische Macedonië. Nadat Bulgarije na de bevrijding door de Sowjetlegers zich aan de zijde van de Geallieerden had geschaard hebben Bulgaarse troepen de Joegoslaven geholpen met het verdrijven van de Duitsers uit Joegoslavisch Macedonië. Uiteindelijk werden de vooroorlogse grenzen tussen Bulgarije en Joegoslavië hersteld. De plannen kort na de oorlog voor een Balkanfederatie waarvan een Verenigd Macedonië (in ieder geval de Joegoslavische deelrepubliek en het Bulgaarse Pirin Macedonië) deel zou uitmaken werden getroffen door een veto van . De breuk tussen Joegoslavië en het Kominform in 1948 maakte aan alle plannen van een Verenigd Macedonië een einde, zodat de situatie bleef zoals hij was. Wel had Bulgarije in 1946 ingestemd met het houden van een volkstelling. Hieruit bleek dat verreweg de meeste inwoners van Pirin Macedonië zich als Macedoniërs en niet als Bulgaren beschouwden. Later kwam Sofia hierop terug en beweerde dat deze volkstelling had afgedwongen.

Sinds jaar en dag verdedigt Bulgarije nu al de stelling dat "Macedonië" slechts een geografisch begrip is en dat er in Pirin Macedonië geen Macedoniërs maar Bulgaren wonen. Joegoslavië daarentegen claimt het bestaan van een Macedonische natie en bestrijdt de Bulgaarse ontkenning daarvan. De strekking van dit dispuut is duidelijk : wanneer men de bewoners van Pirin Macedonië als Bulgaren beschouwt, geldt dat ook voor de inwoners van de Joegoslavische republiek Macedonië, maar wanneer men laatstgenoemde republiek bewoond acht door Macedoniërs is dat ook van toepassing op Pirin Macedonië. Dit meningsverschil blijkt een voortdurende bron voor dreigementen en zelfs territoriale eisen over en weer, die steeds weer geactiveerd wordt bij oplopende spanningen tussen Joegoslavië en het Sowjetblok. De opvallende alertheid aan Joegoslavische zijde in deze kwestie laat zich verklaren als men beseft dat Belgrado hierin een mogelijke aanleiding voor Sowjetinmenging ziet.

De Macedonische kwestie heeft ook de afgelopen twee jaar de verhouding tussen Joegoslavië en Bulgarije danig vertroebeld. De herdenking van de Vrede van San Stefano in het voorjaar van 1978 bood Bulgarije weer eens de gelegenheid zijn aanspraken tot gelding te brengen. Enigszins onduidelijk bleef het aanbod dat de Bulgaarse partijleider en president

in juni van dat zelfde jaar in Blagojevgrad *) aan Joegoslavië deed om elkaars grenzen te erkennen, zich niet meer in te mengen in elkaars interne aangelegenheden en de betrekkingen te normaliseren. Joegoslavië wees dit aanbod af omdat het bleef vasthouden aan de eis van erkenning van een Macedonische natie. In het najaar van 1978 verscheen er een boekwerk in Bulgarije, dat opnieuw aanspraak maakte op Macedonië, wat leidde tot een heftige reactie van president persoonlijk.

In januari 1979 liep de kwestie hoog op door de publicatie van de memoire van het Bulgaarse Politburolid , waarin de Bulgaarse visie in extremo werd belicht en Joegoslavië zelfs van "hegemonisme" werd beticht. Ook nu greep persoonlijk in door uitdrukking te geven aan zijn "ernstige twijfels over de toekomst van de Joegoslavisch-Bulgaarse betrekkingen". Volgens waren de Bulgaren, na de Macedoniërs in

*) De hoofdstad van Pirin Macedonië

eigen land niet erkend te hebben, "nu zover gegaan de legitimiteit van onze soevereine republiek te ontkennen". Kort daarop deelde

mee, dat hij die legitimiteit niet betwistte en dat er van een territoriale claim geen sprake was. verklaarde zich opnieuw bereid de kwestie te bespreken, maar wees elke aanspraak door anderen op Pirin Macedonië van de hand door opnieuw te ontkennen, dat daar Macedoniërs woonden. De Joegoslavische herdenking in augustus 1979 van de uit Bulgarije afkomstige als "Macedonisch" dichter zorgde voor een volgend hoogtepunt in de polemiek. Doelend op de voor de deur staande conferentie van de Beweging der Niet Gebonden Landen in Havanna suggereerde Sofia dat Joegoslavië wel weer de vreedzame oplossing van geschillen tussen verre landen zou propageren, terwijl het zelf territoriale aanspraken deed gelden "onder de bedrieglijke dekmantel van schijnbaar onschuldige internationale literaire manifestaties". Tegen het eind van dat jaar was het weer de beurt van Belgrado om verontwaardigd te zijn, toen een uit Macedonië afkomstige en in 1948 naar Bulgarije gevluchte tegenstander van het -regime, werd opgenomen in de Bulgaarse Academie van Wetenschappen hoewel hij, aldus Belgrado, bekend stond als een anti-Joegoslavische propagandist" *)

In mei van dit jaar werd het jongste feit aan de polemiek toegevoegd. Een Bulgaarse lofrede op het Bulgaarse aandeel in de bevrijding van Joegoslavië leidde tot de tegenwerping van Joegoslavische zijde dat de Bulgaren zich eerder als bezetters gedragen hadden in Joegoslavië, in het bijzonder in Macedonië.

*) Het Joegoslavisch persbureau Tanyug meende dat deze omstreden figuur zijn benoeming te danken had aan zijn publicatie van "Waarachtige overleveringen" een poëtisch werk met een "uitzonderlijk anti-Joegoslavische en provocerende inhoud". Dat boek, met een voorwoord van de voorzitter van de Bulgaarse schrijversbond, bevatte "zulke beledigingen als zelfs ten tijde van de heftigste anti-Joegoslavische campagne van het Kominform niet werden gehoord". De schrijver verdedigde volgens Tanyug het Kominform en de beschuldigingen van aan het adres van Joegoslavië en beledigde zowel president als het Macedonische en het Servische volk. Hij ging zelfs zover de Joegoslavische politiek op een lijn te stellen met het nazisme en de strijd tegen met "anti-Sowjetisme", terwijl hij de bevrijding van Macedonië in de Tweede Wereldoorlog meende te moeten toeschrijven aan de Bulgaren, aldus het Joegoslavische persbureau.

In de republiek Macedonië zelf leeft de kwestie zo sterk, dat persoonlijk in het recente verleden meende te moeten aandringen op het vermijden van elke escalatie. Deze bezorgdheid lijkt echter vooral ingegeven door de mogelijke internationale implicaties van de Macedonische kwestie, omdat deze zich intern toch niet aandient als een onmiddellijke bedreiging voor het bewind in Belgrado. Weliswaar kent ook de republiek Macedonië tegenstellingen tussen de diverse nationaliteiten, m.n. tussen de Macedoniërs en Albanezen (respectievelijk circa 60% en 20% van de bevolking), maar sedert relletjes in 1968 lijkt de verstandhouding tussen deze twee groepen sterk verbeterd. Minder gunstig is echter de economische situatie van de republiek, zodat ook hier economische hulp een basisvoorwaarde lijkt om onvrede en separatistische neigingen in de kiem te smoren.

Wat het internationale aspect betreft kan in de nabije toekomst nauwelijks een voor Belgrado gunstige wending in het conflict verwacht worden. Joegoslavië lijkt vast te willen houden aan de eis dat Bulgarije de Macedonische natie erkent, waartoe de bereidheid evenwel ontbreekt. Beide landen staan in deze kwestie betrekkelijk machteloos zolang zij geen hulp krijgen van derden, waarbij eigenlijk alleen maar aan de Sowjet-Unie gedacht kan worden. Opmerkelijk is dat Moskou momenteel niet duidelijk partij kiest. De meest voor de hand liggende verklaring is, dat Moskou de toch al zo gecompliceerde betrekkingen met Joegoslavië niet verder wenst te belasten. Dit betekent dat het Kremlin een stok achter de deur heeft, waarmee Joegoslavië op elk gewenst ogenblik in een dwangpositie gebracht kan worden.

De Macedonische kwestie zou pas echt gevaarlijk voor Belgrado kunnen worden als Moskou openlijk de zijde van Bulgarije zou kiezen. Vorig jaar juni leek de Sowjet-Unie daartoe een aanloop te willen nemen met de herdruk van een Sowjet-studieboek, waarin anders dan in de eerste uitgave van 1969 geen enkele verwijzing naar een Macedonische natie voorkomt en alle historische aanwijzingen in die richting worden verdraaid in het nadeel van Joegoslavië en in het voordeel van Bulgarije en de Sowjet-

Unie zelf *). De grote vraag is nu of Moskou na de dood van zal doorgaan met dergelijke verbale dreigementen om daar uiteindelijk metterdaad kracht aan te kunnen bijzetten. Vastgesteld moet worden dat Belgrado in het dan dreigende conflict weinig in eigen hand heeft. Vrijwel het enige wat de nieuwe Joegoslavische leiding kan doen is net als in de Albanese kwestie te proberen door een adequate economische en nationaliteitenpolitiek zoveel mogelijk binnenlandse oorzaken voor onvrede en separatisme weg te nemen, waarop van Bulgaarse en Sowjetzijde zou kunnen worden ingespeeld.

*) "De geschiedenis van de Zuid- en West-Slaven", uitgegeven door de universiteit van Moskou in 1979 als herdruk van een gelijknamig boekwerk uit 1969.

HONGARIJE / OVER HET WEGBLIJVEN VAN CP-EN IN PARIJS

, hoofd van de afdeling internationale zaken van het Centraal Comité van de Hongaarse CP (de MSZMP), heeft in de mei-editie van Tarsadalmi Szemle, het ideologisch maandblad van de partij, aandacht besteed aan de bijeenkomst van Europese CP-en op 28 en 29 april j.l. in Parijs.

Deze vanachter de schermen door de CPSU geregisseerde bijeenkomst werd niet door alle daarvoor in aanmerking komende CP-en bezocht. In totaal verschenen er tweeëntwintig partijen (waarvan twee slechts als waarnemer), terwijl er negen, waaronder de Italiaanse, Spaanse, Joegoslavische, Roemeense CP en de Nederlandse CPN verstek lieten gaan (zie SBP-Periodiek nr. 70).

ging in zijn artikel nader in op dat wegblijven van een aantal belangrijke CP-en, die naar zijn mening in Parijs juist alle ruimte voor hun grieven zouden hebben gekregen.

legde sterk nadruk op de waarde van de door de socialistische staten zo hoog aangeslagen politiek van vreedzame coëxistentie en plaatste dat gegeven tegenover de "pogingen" van de Verenigde Staten om hun in de jaren zeventig verzwakte suprematie te herstellen. Hierbij oefende Washington, aldus , zware druk uit op haar Europese bondgenoten, die evenwel niet langer bereid waren daaraan onvoorwaardelijk gevolg te geven en weigerden in navolging van Amerika de détente verder terug te dringen.

Juist de wijziging in de houding van de bondgenoten van de Verenigde Staten maakte het volgens aanlokkelijk in Europa een gesprek op gang te brengen over détente, ontwapening en veiligheid. Hij vond het dan ook triest dat een aantal "belangrijke" CP-en daar niet aan had willen meewerken, maar stelde vast dat de tijden toen de meerderheid de minderheid haar wil kon opleggen voorbij waren. In dit verband wees op de conferentie van Europese CP-en in 1976 in Berlijn, waar nog eens impliciet was vastgesteld dat het "democratisch centralisme" als basis voor onderlinge partijbetrekkingen was vervangen door het principe van "consensus", waarmee de verplichting voor een CP zich te voegen naar de meerderheid verviel. De verdachtmaking door een aantal van de

weggebleven partijen, dat het consensus-beginsel door de Parijse conferentie geschonden was en dat die bijeenkomst de eerste stap vormde op weg naar een nieuw "centrum", achtte hij geheel ongegrond. Het principe van consensus kon toch niet zo eng opgevat worden dat een CP geen initiatieven meer zou mogen ontplooien en iedere CP was toch vrij geweest om wel of niet te verschijnen op de op initiatief van de Franse en Poolse CP bijeengeroepen conferentie in Parijs? "Een minderheid", en hierbij had duidelijk de in Parijs afwezige CP-en op het oog, kon toch zeker niet dit principe gaan hanteren om een "meerderheid", die zich van haar verantwoording bewust was, haar wil op te leggen en tot niets doen te dwingen.

Ook een ander argument om weg te blijven, nl. dat er te weinig voorbereiding was geweest, hield volgens niet stand bij nader onderzoek. Een CP diende toch snel te reageren op actuele kwesties en dat moest zeker mogelijk zijn als er (zoals in Parijs) geen bindende besluiten genomen hoefden te worden. Hij achtte het dan ook eerder een verdienste dat de bijeenkomst op zo korte termijn geregeld had kunnen worden.

Het argument, dat het niet juist was geweest om alleen communistische partijen uit te nodigen, vond evenmin genade in zijn ogen. Andere politieke partijen hielden toch ook bijeenkomsten en dit communistische forum had de niet aanwezige "democratische krachten" bepaald niet voor het hoofd gestoten; integendeel, er was juist samenwerking met die krachten gepropageerd.

"Nieuw en verrassend" achtte de stellingname dat niet-regerende CP-en moeilijk over ontwapening konden praten met regerende zusterpartijen omdat die over raketten beschikten. Dan zou ook een vraagteken geplaatst moeten worden bij een eventuele regeringsdeelname van de Italiaanse CP, waardoor die partij in eenzelfde positie als een regerende CP zou komen.

Zijn kritiek op m.n. de Euro-CP-en werd nog duidelijker in een toevoeging aan het laatstgenoemde argument. gaf namelijk te kennen dat het proletariaat wel degelijk de politieke macht moet veroveren om ook de economische macht te kunnen verwerven. Dit is voor socialistische landen "pure machtspolitiek", zo stelde hij, "en daar zijn we trots op. We kunnen dat niet zomaar opgeven omdat andere CP-en iets

mooiers en beters menen te kunnen scheppen", maar "natuurlijk zouden we de verwezenlijking van hun ideeën toejuichen, al was het maar omdat het onze situatie iets zou vereenvoudigen".

Hoe duidelijk hier ook in overeenstemming met het CPSU-standpunt het wegblijven van enkele CP-en aan de kaak stelde, hij ging niet zover die CP-en ook expliciet te veroordelen. Hij legde er zelfs sterke nadruk op dat deze affaire de betrekkingen van de MSZMP met die CP-en niet nadelig mocht beïnvloeden.